

בירושלים עוד יהיה בצלאל חרדי

זהו חזונה של רבקה ורדי, המנהלת מרכז אמנות יחיד מסוגו בארץ. שלל הפעילויות של המרכז, ובהן ניידת ה"אוטרמנות" המסירת בין השכונות החרדיות, עונה על צמא אדיר בחברה זו. אך בדרך עלולים להיפגע כמה עקרונות יסוד הנוגעים לעולם היצירה

מאת דוד רפ

דרוף בספר המוקדש לארוארד מונק, בספרייה לאמנות במתנ"ס שבירושלים, מגלה מדבקות לבנות שהושמו על חלקי גוף עירור מים, מכסות כך תיאורים "לאצנועים" בעבודתו של האמן הנורווגי. הספרים לא צונזרו כמעשה מחאה של מבקרים אלמונים בספרייה. את הצנוזורה הטילה הנהלת מרכז האמנות לציבור החרדי, הממיר קם במתנ"ס הקהילתי על שם גרוס בשכונת רוממה בירושלים. ועל אף המעשה הזה, שקשה לקבלו במסגרת יצירתית של אמנות, נעשית במרכז הזה פעישה חשובה של קירוב עולם האמנות לאוכלוסייה החרדית.

רוממה, בכניסה לכיירה, עברה במשך השנים תהליך אטי אך קבוע של חילופי אוכלוסייה. התרבים הוותיקים, חילונים ומסורתיים, עובד תושבי בים חרדים באו במקומם. ברחוב הראשי של השכונה, רחוב המ"ג, עדיין חיים אלה לצד אלה, אך כיום זהו שכונה חרדית.

מעט מתנ"סים פועלים במגזר החרדי בירושלים. מרכז האמנות ברוממה הוא מוסד יחיד מסוגו בכל הארץ. הוא הוקם לפני כשמונה שנים ביוזמת המחלקה לאמנות בעיריית ירושלים "כדי לענות על צמא אדיר, שלא ידענו את היקפו", אומרת רבקה ורדי, מנהלת המקום. מאז הפעילות הולכת ומתרחבת, ובדרך מתקנים סטריאוטיפים מסוימים על החברה החרדית. אחרי דווקא מתאמתים.

ורדי, בת 27, אם לארבעה, עובדת במרכז האמנות מיום הקמתו. היא באה לשם כמדריכה וכעבור שנתיים החליפה את מקימת המוסד, רבקה בלאו, שנפטרה בפתאומיות. כאשה חרדית בת 21 קיבלה ורדי הזדמנות שחילונים אוהבים להאמין שרק בצנא היא אפשרית בגיל כה מוקדם.

בקומת הקרקע במתנ"ס, באולם קטן, הומה עובדיים ומתנדבים, היא ישבה השבוע מאחורי שולחנה וסיפרה בעיניים נוצצות על ארבעת הענפים שטרם קמו במוסד עד היום - הסטודיו שבו מועברים קורסיים לציבור הרחב, המסלול להכשרת מדריכות, ניידת האמנות ופרויקט "כלים שלובים", המציע כלי קרימיקה בסיסיים למי שרוצה לעטור לפני שיוכנסו לתנור האפייה. היא גם דיברה על הענף החמישי, שיפתח בחודש הבא, בית ספר לציולם, הראשון בארץ שמיועד למגזר החרדי.

מרכז האמנות החרדי פועל בשיתוף עם האגף לתרבות תורנית בעירייה ומסתייע בחברה למתנ"סים. לא מעט גופים תומכים, אבל מעט מאוד תמיכה כלכלית.

בתקופה שנשמעו זעקות רמות של גופי האמנות

"פעילות ל-400 או ל-1,000 ילדים היא עניין די שגרתי אצלנו".

"עיקר הפעילות של ניידת האמנות מרוכזת סביב התגנים והחופשים", מציינת ליבוביץ. בין הפעילויות: סדנת ציור על עץ לכ-160 נשים, שהתיימה במסגרת "קייטנת אמהות", ארבעה ימים לנשים בלבד בניד עציץ, סמוך לזכרון יעקב; ציור על קיר בנוה חמד; סדנת חיווך הקשר בין אמהות לבנות ובה השתלמות בציור.

פניות מגיעות למרכז מכל הארץ. בשנה שעברה הוזמנה הניידת לבית הספר החרדי "שיכון ג" בכני ברק, 10 מדריכות העבירו שם סדנאות לכ-800 התלמידות, ובסוף היום הוצגה תערוכה על ירושלים בכניסה למוסד. "חלק מהמסודות החרדיים סובלים ממצוקה תקציבית קשה", אומרת ורדי, "ומשום כך הם מעדיפים שלפעילות שאורכת יום אחד יהיה תוצר שיישאר פיזית במקום, כמו למשל קירות מצוירים או ספיספים".

הניידת נסעה כמה פעמים לתלמוד תורה לבנים "איתרו" שבשכונת הר נוף בירושלים. פעם אחת הוצגו שם תיאטרון בובות ובפעמים אחרות הועברו סדנאות עבודה בחימר. בסמינר "מעלות" בשכונת שמואל הנביא הכינו הבנות פאנלים מקרימיקה, שיקשטו את המוסד. יעדים אחרים של הניידת הם בתי אבות, קבוצות של פגועי נפש וילדים עם מוגי כלויות.

השבוע פנו אל ליבוביץ מקיית ספר, בבקשה לייצר ערך. "הם מעוניינים לפתוח שם קורס קרימיקה שיע" לה למשתתף 60 שקלים בחודש", היא אומרת. "זה מחיר נמוך מאוד, אבל זה מה שהאוכלוסייה יכולה לשלם". האוכלוסייה החרדית, ואת שנתפשת בחברה החילונית כמו שנהגות מהקצבות גדולות, סובלת מהחנחה בכל הנוגע לתקציבי העשרה. הרבר תלוי כמובן גם במסדי העדיפויות של החרדים עצמם.

מסלול להכשרת המדריכות לאמנות, "קו לק", פועל במרכז זה שלוש שנים. הקורס הוכר השנה על ידי משרד החינוך, אך אינו מסובסד. "אנחנו חייבים לגבות סכום שיכסה אל העלויות", אומרת ורדי, "וכך יוצא שאוכלוסייה חלשה יחסית נדרשת לשלם סכום של 12 אלף שקל לקורס של שתי פגישות בשבוע, שאורך שנתיים". 25 נשים נרשמו לקורס בשנה שעברה, והן באו לרוממה מרחבי העיר, אך גם מאשדוד, אופקים וקרית ארבע. זה הצמא שחרדי מרבית עליו, והוא הביא את הנשים הללו לירושלים, אף שכביע הביקוש למדריכות אמנות חרדיות מצומצם.

מרכז בירושלים מלמדות מורות מנוסות, חלקן בוגרות בצלאל ומכללת הדסה שהחזרו בתשובה, מרביתן חרדיות. החילונית נתפשת כאן, כצפוי, כמגורעת חמורה. כך, למשל, כשלא נמצא מורה חרדי שיוכל לעבוד עם קבוצת גברים חריגים, פנתה ורדי לרב השכונה, ישראל גנץ, כדי שיפסוק מה מוטב - מרדיך חילוני או מדריכה חרדית. גנץ פסק למנוב חרדית. נראה שנשיות היא חסרון המור פחות מהחילוניות.

"לפגישות חרדיפעימיות אנחנו כוהלת לא

פעילות בבית הארחה "ניר עציץ", במסגרת קייטנת אמהות

על קשר בין מרכז האמנות ברוממה לעולם האמנות הישראלי קשה לדבר. ורדי אומרת שיצירות די להסתובב קצת במתנ"ס ולהבין עד כמה שונה השפה המדוברת במסדרונות האלה. על הקיר תלויה הזמנה ל"כנס לנערות בנושא אכלות על החורבן בימינו". לצדה הודעה על הרשמה לפעוטון "למי שלא מלאו להם שנתיים עד ראש חודש אלול תשס"ג" ובסמוך שלט המודיע כי הספרייה תהיה פתוחה בתקופת "בין הזמנים".

אך ורדי תגשים לבסוף את החלום שהיה לה בנעוריה. "רציתי ללמוד אמנות אבל בצלאל לא עמד על הפרק", היא אומרת, "אמרתי לעצמי שיום יבוא והיה בירושלים גם בצלאל חרדי".

הרסם שהוכן במעון הורים בסנהדריה